

การต่อสู้ทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ.2475-2490)

นายชวลิต ทรงกิตติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-568-532-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014243

I 1029283A

THE POLITICAL STRUGGLE OF DR. PRIDI BANOMYONG (B.E. 2475-2490)

Mr. Chavalid Songkitti

A Thesis submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Graduate School

Chulalongkorn University

1987

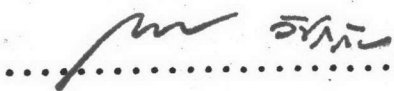
ISBN 974-568-532-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

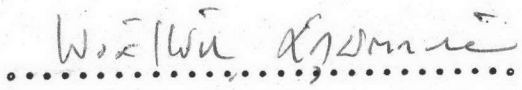
การต่อสู้ทางการเมืองของ คร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ.2475-2490)
นายชวลิต ทรงกิตติ
การปกครอง
รองศาสตราจารย์ คร.วิทยา สุจริตชนารักษ์

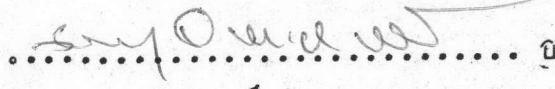

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาคำถามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ดาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ คร.วิทยา สุจริตชนารักษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กนลา สุขพานิช-ชันทปราบ)

บทที่ ๑๑

ชวลิต ทรงกิตติ : การต่อสู้ทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2475 - 2490) (THE POLITICAL STRUGGLE OF DR. PRIDI BANOMYONG)(B.E.2475-2490)
อ. ที่ปรึกษา : ร.ศ. ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์, 201 หน้า.

การศึกษาเรื่อง การต่อสู้ทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2475 - 2490) เป็นการศึกษาถึงแนวทางในการดำเนินการทางการเมืองเพื่อที่จะสามารถมีอำนาจทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ในฐานะที่เป็นนักการเมืองคนหนึ่ง โดยอาจกล่าวได้ว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำทางการเมืองฝ่ายพลเรือนคนหนึ่งที่มืบทบาทและอำนาจทางการเมืองมากที่สุดนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

การต่อสู้ทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2475 - 2490) ยังเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในแง่ของความเป็นรูปธรรมแห่งการพยายามต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำฝ่ายพลเรือนและทหารที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย

ความสำเร็จในการมีอำนาจทางการเมืองของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2490 นั้น เกิดขึ้นจากปัจจัยหรือวิธีการหลาย ๆ ประการดังต่อไปนี้คือ

1. ความรู้ความสามารถและลักษณะของความเป็นปัญญาชนที่เฉียบแหลม มีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นที่ยอมรับแก่บรรดาชนชั้นนำและปัญญาชน จนกระทั่งสามารถก้าวเขาไปมีบทบาทและอำนาจทางการเมืองในที่สุด
2. ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้นำเอาอุดมการณ์หรือนโยบายชาตินิยมมาใช้เป็นแนวทางในการต่อสู้และก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองโดยเฉพาะการก่อตั้งขบวนการเสรีไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2
3. ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้นำเอารูปแบบและหลักการการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตลอดจนวิถีทางของกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ รัฐสภา การเลือกตั้ง พรรคการเมือง มาเป็นแนวทางในการต่อสู้ทางการเมืองของคนซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ยิ่งไปกว่านั้น วิธีการทั้ง 3 ประการดังกล่าวมา ยังมีลักษณะที่สอดคล้องกันไปควบคู่กันของสถานการณ์และเวลา โดยที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้คอยบังคับและพลิกแพลงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้มากที่สุด.

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

CHAVALID SONGKITTII : THE POLITICAL STRUGGLE OF DR. PRIDI BANOMYONG
(B.E. 2475-2490) THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. VITHAYA SUCHAPITTHANA
RUGSEI, Ph.D. GOV.D. 201 pp.

This is a study of how Dr. Pridi Banomyong, known as the most powerful civilian politician since 1932, strives to gain his political power. His political struggle during the period of 1932-1947 illustrates the political fighting between the civilian and military elites in Thai political history.

Dr. Pridi's political success during 1932-1947 is attributed to a number of factors. They are as follows :

1. His outstanding educational accomplishment, knowledge and ability propel Dr. Pridi Banomyong to a high status acknowledged and accepted by most elite and intellectual. This serves him well as a firm base for a political career.

2. Dr. Pridi Banomyong makes use of nationalism as an ideology in his political struggle evidenced especially by the creation of the Free Thai Movement during the World War II period in Thailand.

3. Dr. Pridi Banomyong also makes good use of democratic practice and institutions such as constitution, parliament, elections, parties as means to reach his political goal.

Dr. Pridi Banomyong knows well how to manipulate these three attributes according to circumstances to his benefit.

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิสิต *H. n. u.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Y. O. U. W.*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยความกรุณาเป็นที่สุดของท่านรองศาสตราจารย์
ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ ท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้ความเข้าใจใน
การศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ให้คำแนะนำและชี้แจงจนผู้ศึกษาสามารถทำ
วิทยานิพนธ์ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาต้องขอกราบขอบพระคุณท่านมาในโอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาต้องขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์พงศ์เพ็ญ ศกุนตลาภิ
ท่านประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.กมลลา สุขพานิช
ชันทปราบ ท่านกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ความกรุณาในการให้ข้อคิดเห็นใน
การสอบวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ศึกษายังต้องขอกราบขอบพระคุณพี่ประสิทธิ์ ทิพย์สุมาลัย
ผู้ซึ่งได้ให้คำแนะนำและกำลังใจในฐานะของผู้ที่เป็นพี่ได้อย่างดีเยี่ยมมาโดยตลอดตั้งแต่ได้
รู้จักกันมาโดยตลอด

ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณเพื่อนันต์ ภักดิ์ประไพ พี่อำนวยการ เพชรศิริ
พี่ยุพดี ทิยาพันธ์ พี่สุพัตรา พันธุ์บุญปลูก พี่อรพินทร วิณิชผล รวมทั้งคุณพยนต์ อิศวพิชยนต์
และคุณนิสิต จันทรสมวงศ์ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างดี

ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณพี่ ๆ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดกลาง และ
เอกสารแห่งสถาบันวิทยบริการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดแห่งชาติที่ได้อำนวยความสะดวก
สะดวกในการใช้เอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์

ท้ายนี้ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ อีกหลาย ๆ ท่านที่คอยให้กำลังใจ
และช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ และขอขอโทษที่มีใจเอื้อนนามของเพื่อน ๆ
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ง
 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ จ
 กิตติกรรมประกาศ ฉ

บทที่

1 บทนำ 1
 ความสำคัญของปัญหา 3
 วัตถุประสงค์ในการศึกษา 5
 สมมุติฐานในการศึกษา 6
 วิธีการศึกษา 8
 การนำเสนอ 8
 ขอบข่ายของทฤษฎีในการศึกษา 9

2 การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองจากฐานะของปัญญาชนระดับมัธยม .. 23
 ประวัติและการศึกษาในชั้นต้น (พ.ศ. 2443-2463) 23
 การเพิ่มพูนความรู้และความคิดทางการเมือง ณ ประเทศฝรั่งเศส
 (พ.ศ. 2466-2470) 33
 การเผยแพร่แนวความคิดทางการเมืองภายหลังจากจบการศึกษา
 จากประเทศฝรั่งเศส (พ.ศ. 2471-2475) 35
 การดำเนินการทางการเมืองในช่วงศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส
 (การก่อตั้งสามัคยานุเคราะห์สมาคม) 45
 การต่อต้านคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ณ ประเทศฝรั่งเศส... 50
 การดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย
 (พ.ศ. 2475-2475) 52
 การก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง (พ.ศ. 2476) 57

3 การต่อสู้ทางการเมืองไทยอาศัยแนวความคิดหรือนโยบายชาตินิยม 61

3.1 การตั้งสมบารมีและอำนาจทางการเมืองในฐานะของรัฐมนตรีร่วม
รัฐบาล 63

3.2 การดำเนินนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจในฐานะรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลัง 67

3.3 การดำเนินการก่อตั้งขบวนการเสรีไทย (พ.ศ.2484-2488)..... 72

ก. สภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนที่
ญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทย (พ.ศ.2482-2484)..... 74

ข. การกำเนิดขบวนการเสรีไทย 79

ค. การกิจของขบวนการเสรีไทย 85

4 การต่อสู้ทางการเมืองโดยวิธีการประชาธิปไตยและวิถีทางของกฎหมาย... 94

4.1 ผลประโยชน์ทางการเมืองที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้รับในฐานะ
สมาชิกผู้ก่อการฯ (พ.ศ.2475)95

ก. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พุทธศักราช 247597

ข. การเสริมสร้างฐานอำนาจทางการเมืองโดยวิธีการประชาธิปไตย
และวิถีทางของกฎหมายภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
(พ.ศ. 2475-2481)..... 100

4.2 การก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในระยะหลัง (พ.ศ.2481-2490) 113

ก. ความแตกแยกที่เกิดขึ้นภายในคณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครองอันนำไปสู่การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมือง
(พ.ศ.2476-2484)..... 120

ข. การก้าวเข้าสู่อำนาจและการดำเนินการทางการเมืองของ
ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดยการต่อสู้ในทางรัฐสภา (พ.ศ.2481-2490) 120

ค. การโค่นล้มอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
โดย ดร.ปรีดี พนมยงค์ ด้วยกลไกของรัฐสภา (พ.ศ.2481-
2487) 126

ง.	การลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งแรกในปี พ.ศ.2485	128
จ.	การตั้งเชิงอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486)	133
ฉ.	การลาออกของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2487	140
ช.	การต่อสู้ทางการเมืองภายหลังที่อำนาจทางการเมืองตกอยู่ในมือ ของฝ่ายพลเรือน	150
ซ.	ความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือน	154
ฅ.	การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ และ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น (พ.ศ. 2489-2490)	159
ฉ.	การจำกัดอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองของข้าราชการประจำ โดยกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือน (ดร.ปรีดี พนมยงค์) และการพ้นจาก อำนาจทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ.2490) ...	169
5	บทสรุป	176
	บรรณานุกรม	188
	ประวัติผู้เขียน	201